

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ**

**Ο ρατσισμός στη μηχανή του χρόνου:
Οδηγίες προς τον/την εκπαιδευτικό**

Βάσια Τσάμη

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια,
Διδάσκουσα Κοινωνιογλωσσολογίας στο Τμήμα
Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία
του Πανεπιστημίου Αθηνών

για τη μελέτη & την αντιμετώπιση
της ακροδεξιάς

Βρισκόμαστε σε μια περίοδο όπου τα φαινόμενα κοινωνικών αποκλίσεων, ξενοφοβίας και ρατσισμού οξύνονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο ρατσισμός αφορά «κοινωνικές πρακτικές διάκρισης [...] και σχέσεις κατάχρησης της εξουσίας από κυρίαρχες ομάδες, οργανισμούς και θεσμούς», οι οποίες βασίζονται «σε κοινωνικά διαδεδομένες και αρνητικά προσανατολισμένες αναπαραστάσεις από “Εμάς” για “Άλλους”» (van Dijk 2008: 103). Περιστατικά, όπως αυτό της δολοφονίας του Τζόρτζ Φλόυντ, έρχονται να υπενθυμίσουν τη σημασία της καταπολέμησης τέτοιων φαινομένων και την προώθηση της ισότητας και του σεβασμού. Προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να κινούνται οι στόχοι της σύγχρονης εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τους στόχους του *Προγράμματος Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο* επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:

- να κατανοήσουν την έννοια της ετερότητας στις διάφορες μορφές της: εθνική, πολιτισμική, θρησκευτική, αναπηρίας,
- να κατανοήσουν ότι μπορούμε να συνυπάρχουμε παρά την ετερότητά μας: είμαστε όλοι ίσοι αλλά όχι ίδιοι,
- να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στην ετερότητα, να την αποδεχτούν ως ιστορική, κοινωνική και φυσική αναγκαιότητα,
- να κατανοήσουν τις έννοιες: ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός κ.ά.,
- να κατανοήσουν ότι η ετερότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένη,
- να κατανοούν και να αποδέχονται τις ομοιότητες και διαφορές των θρησκειών, των λαών, των νοοτροπιών ζωής,
- να αποδεχτούν την ύπαρξη κάποιων ομάδων με δυσκολίες και να κατανοούν τις ανάγκες τους,
- να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση,
- να αναγνωρίζουν τις δικές τους προκαταλήψεις.

(Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. & Π.Ι. 2011: 88)

Κείμενα λοιπόν τα οποία εμπεριέχουν ρατσιστικές θέσεις και πρακτικές ή κείμενα τα οποία στιγματίζουν την ύπαρξη αυτού του φαινομένου μπορούν να αποτελέσουν ενδιαφέρον και αποκαλυπτικό εκπαιδευτικό υλικό ώστε να συζητηθούν στην τάξη τέτοιου είδους θέματα (Παληκίδης 2013). Αυτό θα

μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του *κριτικού γραμματισμού* (critical literacy), ο οποίος αποσκοπεί στον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε αναλύσεις που αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα ενισχύουν (συχνά υπόρρητα και καλυμμένα) κοινωνιογλωσσικές ανισότητες, διακρίσεις, φαινόμενα ρατσισμού, σεξισμού κτλ. (Fairclough 1995: 217). Ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού στοχεύει οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να αμφισβητούν και να επιχειρούν να μεταβάλλουν τις κοινωνιογλωσσικές ανισότητες που αναπαράγονται μέσα από τις γλωσσικές, επικοινωνιακές και κειμενικές συμβάσεις (Clark & Ivanič 1999: 64, 240-241). Οι μαθητές/τριες, καλλιεργώντας τον κριτικό τους γραμματισμό, μπορούν να προσεγγίσουν την κοινωνική πραγματικότητα και τις κοινωνιογλωσσικές δομές όχι ως φυσικά, δεδομένα και αμετάβλητα στοιχεία, αλλά ως φυσικοποιημένες καταστάσεις υπό διαρκή διαπραγμάτευση και μεταβολή (Fairclough 1989: 239).

Στο πλαίσιο αυτό, ειδικότεροι στόχοι της θεματικής «Ο ρατσισμός στη μηχανή του χρόνου» είναι οι μαθητές/τριες:

- να κάνουν μια ιστορική αναδρομή στο ρατσισμό που προκύπτει από ολοκληρωτικά καθεστώτα,
- να εντοπίσουν ποιες ιδεολογίες χαρακτηρίζονται ως ολοκληρωτικές και ρατσιστικές,
- να μελετήσουν τι συνέπειες έχουν οι ρατσιστικές ιδεολογίες,
- να ανιχνεύσουν τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου που προωθεί απόλυτες και ακραίες αντιλήψεις,
- να διακρίνουν ποια συναισθήματα νοιώθει ένα άτομο που προωθεί το ρατσισμό και ποια ένα άτομο που βιώνει τον ρατσισμό,
- να εντοπίζουν τον ρατσισμό σε γεγονότα του σήμερα,
- να ενθαρρυνθούν και να αποκτήσουν επίγνωση των συμπεριφορών που προάγουν την ισότητα, την ειρήνη και τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Προτείνουμε τέτοιου είδους διδακτικές θεματικές να εφαρμόζονται αξιοποιώντας το πλαίσιο της *ομαδοσυνεργατικής εκμάθησης και διδασκαλίας* (cooperative learning and teaching). Στα θετικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την συγκεκριμένη προσέγγιση, συγκαταλέγονται: πρώτον, η όσο το δυνατόν δυναμικότερη εμπλοκή των ίδιων των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία και δεύτερον, η καλλιέργεια της συνεργατικότητας, της αλληλεπίδρασης μεταξύ

των μαθητών/τριών, της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού (Ματσαγγούρας 2008). Με αυτόν τον τρόπο, αναπτύσσονται τόσο οι δεξιότητες μάθησης (π.χ. κριτική σκέψη) όσο και οι διαπροσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών/τριών (π.χ. συνεργασία, ενσυναίσθηση).

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να υλοποιηθεί στο πλαίσιο τεσσάρων (4) διδακτικών ωρών σε μαθητές/τριες της Γ΄ Γυμνασίου. Η θεματική «Ο ρατσισμός στη μηχανή του χρόνου» μπορεί να ενταχθεί στη διδακτική διαδικασία με αφορμή θέματα της επικαιρότητας, περιστατικά της σχολικής πραγματικότητας, κείμενα από ποικίλα γνωστικά αντικείμενα στο πλαίσιο της διαθεματικότητας (βλ. Ματσαγγούρας 2004), σχολικές εκδηλώσεις, εορτασμούς παγκόσμιων ημερών ή εβδομάδων.

Σχετιζόμενα γνωστικά αντικείμενα, συνδεδεμένες διδακτικές ενότητες:

- Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου, 5^η ενότητα, Ειρήνη-Πόλεμος, σελ. 87-104
- Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου, 6^η ενότητα, Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών, σελ. 105-120
- Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου, Κεφάλαιο 10^ο, Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και Ελλάδα, σελ. 123-136.
- Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου, Κεφάλαιο 3: Κοινωνικές ομάδες, σελ. 14-19
- Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου, Κεφάλαιο 6: Κοινωνικά προβλήματα, σελ. 46-48
- Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου, Κεφάλαιο 14.3: Ανθρώπινα Δικαιώματα, σελ. 141-143

Εορτασμοί παγκόσμιων ημερών:

- Παγκόσμια Ημέρα κατά του Ρατσισμού και των Φυλετικών Διακρίσεων

Σχολικές γιορτές:

- Σχολική γιορτή για την 28^η Οκτωβρίου

Άλλα:

- Κάποιο περιστατικό ρατσιστικής διάκρισης ή περιθωριοποίησης μαθητή/τριας.

Στη συνέχεια, δίνουμε κάποιες βασικές οδηγίες συνοδευτικές προς το προτεινόμενο διδακτικό υλικό.

Διδακτική ενότητα: Η μόνη «ασθένεια» είναι ο ρατσισμός

Προτεινόμενη τάξη: Γ΄ Γυμνασίου

Προτεινόμενες διδακτικές ώρες: Τέσσερις (4)

1^η διδακτική ώρα

- Κατά την έναρξη της πρώτης διδακτικής ώρας σας προτείνουμε να κάνετε μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα της ενότητας και να αναφέρετε τους στόχους της. Σε αυτό το σημείο, θα σας δοθεί η ευκαιρία να διαπιστώσετε τον βαθμό εξοικείωσης των μαθητών/τριών σας με θέματα που αφορούν διάφορες ρατσιστικές συμπεριφορές.
- Αρχικά, **στην πρώτη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες καλούνται να δουν ένα φωτογραφικό υλικό και να προσδιορίσουν:
 - το χωροχρονικό πλαίσιο των φωτογραφιών,
 - τα γεγονότα που διαδραματίζονται στις φωτογραφίες,
 - τα εμπλεκόμενα άτομα στα γεγονότα αυτά.Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες καλούνται να μελετήσουν το παράλληλο κείμενο στη σελίδα 3 και να αντλήσουν πληροφορίες για τα σημαντικά γεγονότα και τις ημερομηνίες ορόσημα που αφορούσαν το Άουσβιτς. Οι πληροφορίες αυτές πιθανόν να βοηθήσουν τους/τις μαθητές/τριες να κατανοήσουν και τις επόμενες δραστηριότητες.
- **Στη δεύτερη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες καλούνται:
 - να σκιαγραφήσουν το προφίλ του Αδόλφου Χίτλερ μέσα από τα λεγόμενά του, το ύφος του, τις κινήσεις των χεριών του και του σώματός του,
 - να ανιχνεύσουν τα συναισθήματα που πιθανόν να προκαλεί ο Χίτλερ στο ακροατήριό του,
 - να εντοπίσουν τον στόχο της ομιλίας του.
- Η τρίτη δραστηριότητα αφορά τον νόμο για τη γερμανική υπηκοότητα. Ειδικότερα, στόχος είναι οι μαθητές/τριες:
 - να προσδιορίσουν τι είναι και τι ορίζει ο νόμος για τη γερμανική υπηκοότητα,
 - να συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες που είχε η παραβίαση του νόμου αυτού,
 - να παραλληλίσουν τον νόμο με την πιστοποίηση καθαροαιμίας (pedigree) των ζώων.

2^η διδακτική ώρα

- Κατά τη δεύτερη διδακτική ώρα, οι μαθητές/τριες μπορούν να ξεκινήσουν με μία ανακεφαλαίωση/υπενθύμιση όσων συζητήσατε την προηγούμενη ώρα.
- Στη συνέχεια, ακολουθούν δραστηριότητες με κείμενα που παρουσιάζουν εμπειρίες και οπτικές απόμων που έχουν πάει στο Άουσβιτς ή με κάποιο τρόπο σχετίζονται/σχετίζονταν με τα συγκεκριμένα στρατόπεδα συγκέντρωσης.
- **Στην τέταρτη δραστηριότητα**, με αφορμή μια τηλεοπτική συνέντευξη, οι μαθητές/τριες εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην εμπειρία της Εσθήρ Κοέν, η οποία ήταν μέλος της ισραηλίτικης κοινότητας των Ιωαννίνων, είχε υπάρξει κρατούμενη στο Άουσβιτς και μέχρι πρόσφατα ήταν η γηραιότερη επιζώσα του Άουσβιτς.
- **Στην πέμπτη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες μελετούν την περίπτωση του Reihold Hanning, ο οποίος ήταν Ναζί λοχίας στο Άουσβιτς και είχε εμπλοκή στις εκτελέσεις που έγιναν εκεί. Ειδικότερα, οι μαθητές/τριες θα συζητήσουν:
 - την οπτική του Hanning,
 - τους λόγους που τον οδήγησαν να διαπράξει ή να επιτρέψει εν γνώση του να πραγματοποιηθούν τα εγκλήματα αυτά,
 - τη σημερινή του θέση και συναισθηματική του κατάσταση.Οι μαθητές/τριες καλούνται επίσης να αναστοχαστούν αν τέτοιου είδους εγκλήματα διαπράττονται μόνο σε καιρούς πολέμου ή αν διαπερνούν συνολικά την ιστορία. Θα μπορούσατε να ενθαρρύνετε τους/τις μαθητές/τριές σας να εντοπίσουν αντίστοιχα περιστατικά κάνοντας διαδικτυακή αναζήτηση.
- **Στην έκτη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες καλούνται να συζητήσουν την περίπτωση του Άλμπερτ Γκέρινγκ, ο οποίος αντιστάθηκε στους Ναζί μολονότι ο αδερφός του, Χέρμαν, ήταν υπαρχηγός του Χίτλερ. Στο πλαίσιο αυτό, καλούνται να συζητήσουν την ιδεολογία που πρέσβευε ο ίδιος σε σύγκριση με την ιδεολογία του αδερφού του.
- Σε συνέχεια της προηγούμενης δραστηριότητας, **στην έβδομη**, οι μαθητές/τριες εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στα χαρακτηριστικά ενός ατόμου το οποίο δεν υπακούει σε μια ιδεολογία σαν αυτή των Ναζί και τις συνέπειες που μπορεί να έχει στη ζωή ενός ανθρώπου η ανυπακοή σε μια τέτοια ιδεολογία.

3^η διδακτική ώρα

- Κατά την τρίτη διδακτική ώρα, οι μαθητές/τριες μπορούν να ξεκινήσουν με μία ανακεφαλαίωση/υπενθύμιση όσων συζητήσατε την προηγούμενη ώρα.
- Στη συνέχεια, μπορείτε να μελετήσετε περιστατικά ρατσισμού στη Νότια Αφρική, στις ΗΠΑ και στην Ελλάδα και να συζητήσετε με τους/τις μαθητές/τριές σας αν έχουν υπόψη τους περιστατικά ρατσιστικών συμπεριφορών είτε στις συγκεκριμένες χώρες είτε γενικότερα.
- Ειδικότερα, **στην όγδοη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες καλούνται να ορίσουν τον νόμο Απαρτχάιντ, τις επιπτώσεις που υπήρχαν σε περίπτωση που κάποιος/α παραβίαζε το συγκεκριμένο νόμο, καθώς και τις ομοιότητες ή/και τις διαφορές του με τον νόμο για τη γερμανική υπηκοότητα.
- **Στην ένατη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες μελετούν πώς αντιμετώπιζονταν οι Έλληνες/ίδες μετανάστες/τριες στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1920 και κάνουν σύγκριση με την αντιμετώπιση των προσφύγων στην Ελλάδα του σήμερα. Συγκεκριμένα, στο βίντεο που θα παρακολουθήσουν μπορούν να εντοπίσουν στερεότυπα που οι γονείς να ανατρέψουν (π.χ. σχετικά με τη θρησκεία, την υγεία των παιδιών). Μπορείτε, στη συνέχεια, να ζητήσετε από τους/τις μαθητές/τριες να βρουν και άλλες περιπτώσεις όπου ανατρέπονται ή αντίθετα ενισχύονται τέτοια στερεότυπα για μειονοτικές ομάδες (π.χ. πρόσφυγες/ισσες, μετανάστες/τριες).

4^η διδακτική ώρα

- Κατά την τέταρτη διδακτική ώρα, οι μαθητές/τριες μπορούν να ξεκινήσουν με μία ανακεφαλαίωση/υπενθύμιση όσων συζητήσατε την προηγούμενη ώρα.
- Στη συνέχεια, **στη δέκατη δραστηριότητα**, οι μαθητές/τριες καλούνται να χωριστούν σε ομάδες και να επιλέξουν να σχολιάσουν είτε δημοσιεύματα του τύπου της δεκαετίας του 1980 είτε σύγχρονα δημοσιεύματα. Και στις δύο κατηγορίες δημοσιευμάτων στοχοποιούνται με τρόπο ρατσιστικό άτομα μεταναστευτικής καταγωγής ή/και προσφυγικής προέλευσης. Ειδικότερα, καλούνται να εντοπίσουν κοινά σημεία με ρατσιστικές απόψεις που αντανakλώνται σε προηγούμενα κείμενα της παρούσας ενότητας (π.χ. νόμος για τη γερμανική υπηκοότητα, νόμος του απαρτχάιντ για τους μαύρους, έντυπα δημοσιεύματα στις ΗΠΑ για τους Έλληνες).

- **Στην επόμενη δραστηριότητα (εντέκατη)**, οι μαθητές/τριες χωρισμένοι/ες σε ομάδες καλούνται να σχολιάσουν δημοσιεύματα που αναδεικνύουν την αρμονική συνύπαρξη των Ελλήνων/ίδων με μεταναστευτικές/προσφυγικές ομάδες. Με αφορμή αυτά τα δημοσιεύματα, καλούνται να αναζητήσουν και να συζητήσουν στην τάξη και άλλα δημοσιεύματα (ηλεκτρονικά ή/και έντυπα) με αντίστοιχο περιεχόμενο. Επιπλέον, μπορείτε να τους/τις ενθαρρύνετε να αναφέρουν παραδείγματα από την καθημερινότητά τους.

Βασικό περιορισμό για την υλοποίηση του προτεινόμενου διδακτικού υλικού θεωρούμε ότι συνιστούν οι συχνά αρνητικές στάσεις και οι επιφυλάξεις των εκπαιδευτικών. Οι συζητήσεις για θέματα ρατσισμού συχνά μπορεί να θεωρούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς «ακατάλληλες» και «επικίνδυνες» για την «ομαλή» και «ελεγχόμενη» λειτουργία της τάξης. Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να προτιμούν περισσότερο την ιδεολογική ουδετερότητα της διδακτικής διαδικασίας ώστε να μην επηρεαστεί η σύνθεση και η δυναμική της τάξης (Τσάμη κ.ά. 2019). Υπό αυτή την έννοια, το παρόν διδακτικό υλικό φιλοδοξεί να πείσει τους εκπαιδευτικούς ότι είναι σημαντικότερη η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων από την διατήρηση ενός «ιδεολογικά διαχειρίσιμου» κλίματος στην τάξη. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η «ομαλή» και «ελεγχόμενη» ιδεολογική διαχείριση της τάξης πολλές φορές αποσιωπά ή/και αναπαράγει κοινωνικά και γλωσσικά στερεότυπα και φυσικοποιεί κοινωνικές ανισότητες και διακρίσεις (Τσάκωνα κ.ά. 2020).

Στον πίνακα που ακολουθεί προτείνουμε κάποιες ιστοσελίδες για περαιτέρω εμβάθυνση σε θέματα που αφορούν τον ρατσισμό. Από αυτές μπορείτε να αντλήσετε υλικό για περαιτέρω δράσεις και δραστηριότητες προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μαθητών/τριών σας. Σε ορισμένες από τις ιστοσελίδες θα βρείτε, επίσης, ιδέες για φυσικές ή/και διαδικτυακές επισκέψεις ή για την διοργάνωση σχετικών ομιλιών στο σχολείο.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

Μουσείο Auschwitz Birkenau:	http://www.auschwitz.org/en/ http://www.auschwitz.org/en/more/greek/
Μουσείο Ολοκαυτώματος Η.Π.Α., Εγκυκλοπαίδεια Ολοκαυτώματος:	https://www.ushmm.org/el
Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος:	https://www.dmko.gr/
Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος:	https://www.jewishmuseum.gr/
Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη της Νεολαίας:	https://europa.eu/youth/get-involved/your%20rights%20and%20inclusion/fighting-racism-europe_el
Αντιγόνη, Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την ειρήνη και τη μη Βία:	https://www.antigone.gr/
Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα – Αντιρατσιστική Εκπαίδευση / Βίντεο και ταινίες	http://noracismschools.blogspot.com/p/blog-page_5089.html
Δημοκρατική Παιδεία / Βίντεο:	https://www.demopaideia.gr/?edu_cat=2&taxi=&format=video&s=&posttype=educational_items

Βιβλιογραφία:

- Clark, R. & Ivanič, R. (1999). "Editorial. Raising critical awareness of language: A curriculum aim for the New Millennium". *Language Awareness* 8 (2), 63-70.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London & New York: Longman.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London & New York: Longman.
- Ματσαγγούρας, Η. (2004). Η Διαθεματικότητα στα αναλυτικά προγράμματα: θεωρία και πράξη. Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Ο εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα* (σελ. 53-69). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παληκίδης, Α. (2013). *Κριτικές Προσεγγίσεις του Ναζιστικού Φαινομένου: Από την Ιστοριογραφία και την Πολιτική Θεωρία στη Σχολική Ιστορική Μάθηση*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Τσάκωνα, Β., Καραχάλιου, Ρ. & Αρχάκης, Α. (2020). «Μετανάστευση και κριτικός γραμματισμός: Η περίπτωση του ρευστού ρατσισμού». Στο Σπύρος Σοφοκλέους (επιμ.), *Πρακτικά του 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου: «Γραμματισμός και Σύγχρονη Κοινωνία: Ταυτότητες, Κείμενα, Θεσμοί»*. Κύπρος, Λευκωσία, 11-12 Οκτωβρίου 2019, 525-539 (βλ. http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/synedria/literacy/2019/3rd_Lit_Con_Proceedings.pdf).

Τσάμη, Β., Καπογιάννη, Ε., Τσάκωνα, Β. & Αρχάκης, Α. (2019). «Το χιούμορ και η διδακτική του αξιοποίηση στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού: Ανίχνευση των στάσεων των εκπαιδευτικών». Ανακοίνωση στο 14th International Conference on Greek Linguistics (ICGL14). Πάτρα, Ελλάδα, 5-8 Σεπτεμβρίου.

Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. & Π.Ι. (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. Αθήνα.

Van Dijk, T.A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.

Η **Βάσια Τσάμη** είναι διδάσκουσα Κοινωνιογλωσσολογίας στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στο πλαίσιο υλοποίησης της πράξης «Απόκτηση ακαδημαϊκής διδακτικής εμπειρίας σε νέους επιστήμονες κατόχους διδακτορικού». Παράλληλα, εργάζεται στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ως σύμβουλος-καθηγήτρια και επιβλέπουσα διπλωματικών εργασιών. Συμμετέχει επίσης, ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο πρόγραμμα «TRACE: Ανιχνεύοντας τον ρατσισμό στον αντιρατσιστικό λόγο: Μια κριτική προσέγγιση στον ευρωπαϊκό δημόσιο λόγο για τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση» (TRACE/HFRI-FM17-42, ΕΛΙΔΕΚ 2019-2022) του Πανεπιστημίου Πατρών. Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την ανάλυση του (ρευστού) ρατσισμού εις βάρος μειονοτικών (μεταναστευτικών/προσφυγικών, διαλεκτόφωνων) πληθυσμών, την ανάλυση του χιουμοριστικού λόγου, την ανάλυση του τηλεοπτικού και του διαφημιστικού λόγου, καθώς και εκπαιδευτικές εφαρμογές στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού. Πρόσφατη δημοσίευσή της για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση διδακτικού υλικού στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού (*Mass culture, language variation and critical literacy: Design, development and evaluation of a teaching intervention* σε συνεργασία με την Α. Φτερνιάτη και τον Α. Αρχάκη) βραβεύτηκε από το *The Learner Research Network* με το *International Award for Excellence* για το 2020.

Ηλεκτρονική διεύθυνση: tsamibasil@gmail.com

Προσωπική ιστοσελίδα: <https://upatras.academia.edu/VasiaTsami>